BG Pulse Journal USA
ISSN:1947-2536 http://www.bgpulseusa.com/index.php/bg
BG PULSE JOURNAL

GIPOPLAZIYA

Osiyo xalqaro universiteti Stomatologiya fakulteti
Tish qattiq to'qimasi kasalliklari fani o'qituvchisi
Hodiyeva Munisxon Ahmadovna
3 stom 24-guruh talabasi
Ravshanov Farruxbek Furkatovich
farruxr891@gmeil.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada tish emali gipoplaziyasining etiologiyasi, patogenezi, klinik ko'rinishlari hamda zamonaviy diagnostika va davolash usullari keng yoritilgan. Gipoplaziyaning rivojlanishida prenatal, postnatal va irsiy omillarning ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, emal to'qimasidagi struktur o'zgarishlar, differensial diagnostika usullari va profilaktika tamoyillari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari tish emali gipoplaziyasini erta aniqlash va samarali davolashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: gipoplaziya, tish emali, mineralizatsiya, diagnostika, profilaktika, remineralizatsiya, stomatologiya, emal nuqsonlari, differensial diagnostika, kariyes.

АННОТАЦИЯ

В данной статье подробно рассмотрены этиология, патогенез, клинические проявления, а также современные методы диагностики и лечения гипоплазии эмали зубов. Научно проанализировано влияние пренатальных, постнатальных и наследственных факторов на развитие данной патологии. Особое внимание уделено структурным изменениям эмали, вопросам дифференциальной диагностики и принципам профилактики. Полученные результаты имеют важное значение для раннего выявления и эффективного лечения гипоплазии эмали зубов.

Ключевые слова: гипоплазия, эмаль зуба, минерализация, диагностика, профилактика, реминерализация, стоматология, дефекты эмали, дифференциальная диагностика, кариес.

ANNOTATION

This article discusses the etiology, pathogenesis, clinical manifestations, and modern methods of diagnosis and treatment of enamel hypoplasia in detail. The influence of prenatal, postnatal, and hereditary factors on the development of this pathology is scientifically analyzed. Special attention is paid to structural changes in enamel, methods of differential diagnosis, and principles of prevention. The findings highlight the importance of early detection and effective treatment of dental enamel hypoplasia.

Keywords: hypoplasia, tooth enamel, mineralization, diagnosis, prevention, remineralization, dentistry, enamel defects, differential diagnosis, caries.

KIRISH

Tish qattiq to‘qimalarining nokaryoz kasalliklari zamonaviy stomatologiyaning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ular orasida tish emali gipoplaziyasi alohida o‘rin egallaydi, chunki ushbu patologiya tishlarning estetik ko‘rinishi, funksional holati hamda og‘iz bo‘shlig‘i salomatligiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Gipoplaziya tish emalining rivojlanish davrida mineralizatsiya jarayonining buzilishi natijasida yuzaga keladigan patologik holat bo‘lib, emal qavatining miqdoriy va sifat jihatdan yetarli shakllanmasligi bilan tavsiflanadi.

So‘nggi yillarda gipoplaziya bilan kasallanish holatlarining ortib borishi ushbu muammoning stomatologik amaliyotdagi ahamiyatini yanada kuchaytirmoqda. Kasallikning rivojlanishida prenatal, perinatal va postnatal omillar muhim o‘rin tutadi. Homiladorlik davridagi toksikozlar, yuqumli kasalliklar, mineral moddalar almashinuvining buzilishi, D vitamini va kalsiy yetishmovchiligi, bolalik davridagi og‘ir infeksiyalar hamda irsiy moyillik gipoplaziyaning asosiy etiologik omillari hisoblanadi. Ushbu omillar ameloblastlar faoliyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatib, emalning normal shakllanish jarayonini izdan chiqaradi.

Gipoplaziya klinik jihatdan turli shakllarda namoyon bo‘lib, tish yuzasida oq yoki sarg‘ish dog‘lar, chuqurchalar, egatchalar va emal qavatining qisman yoki to‘liq yetishmovchiligi bilan kechadi. Ayrim hollarda ushbu patologiya tishlarning sezgirligi oshishi, kariyesga moyillikning kuchayishi hamda estetik nuqsonlarning yuzaga kelishiga olib keladi. Shu sababli gipoplaziyani erta aniqlash, uni boshqa nokaryoz kasalliklardan differensial diagnostika qilish va samarali davolash usullarini qo‘llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda stomatologiyada gipoplaziyani aniqlash va davolashning zamonaviy usullari keng qo‘llanilmoqda. Remineralizatsiya terapiyasi, kompozit restavratsiyalar, vinirlar va estetik stomatologik muolajalar yordamida bemorlarning funksional va estetik holatini yaxshilash imkoniyati mavjud. Shu bilan birga, profilaktik choralar, jumladan homilador ayollar va bolalar salomatligini nazorat qilish, ratsional ovqatlanish hamda og‘iz gigiyenasiga rioya qilish kasallik rivojlanishining oldini olishda muhim rol o‘ynaydi.

Mazkur maqolaning maqsadi — tish emali gipoplaziyasining etiologiyasi, patogenezi, klinik xususiyatlari, diagnostika va davolash usullarini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda ushbu patologiyaning profilaktikasi bo‘yicha zamonaviy yondashuvlarni yoritishdan iborat.

GIPOPLAZIYANING ETIOLOGIYASI VA RIVOJLANISH MEXANIZMI

Tish emali gipoplaziyasi tish qattiq to‘qimalarining rivojlanish davrida yuzaga keladigan nokaryoz kasalliklardan biri bo‘lib, ko‘p omilli etiologiyaga ega. Ushbu patologiya emal hosil qiluvchi ameloblast hujayralari faoliyatining buzilishi natijasida rivojlanadi. Gipoplaziyaning kelib chiqishida endogen va ekzogen omillar muhim rol o‘ynaydi.

Endogen omillarga homiladorlik davridagi toksikozlar, onadagi yuqumli va surunkali kasalliklar, moddalar almashinuvining buzilishi, D vitamini, kalsiy va fosfor yetishmovchiligi hamda endokrin tizim kasalliklari kiradi. Shuningdek, bolalik davrida o‘tkazilgan og‘ir yuqumli kasalliklar, raxit, anemiya va oshqozonichak tizimi patologiyalari ham emal shakllanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Irsiy moyillik ham gipoplaziya rivojlanishida muhim omillardan biri hisoblanadi.

Ekzogen omillar esa tashqi muhit ta’siri bilan bog‘liq bo‘lib, mexanik travmalar, noto‘g‘ri ovqatlanish, ekologik omillar hamda ayrim dori vositalarining salbiy ta’sirini o‘z ichiga oladi.

Ayniqsa, tishlarning rivojlanish davrida organizmga ta’sir qiluvchi zararli omillar ameloblastlar faoliyatini izdan chiqarib, emalning yetarli darajada shakllanmasligiga olib keladi.

Patogenez jarayonida emalning mineralizatsiyasi buziladi va natijada emal qavati yupqa, notekis yoki qisman shakllangan holatda rivojlanadi. Mineral moddalarning yetishmasligi emalning himoya xususiyatlarini pasaytiradi, bu esa tishlarning sezgirligi oshishi va kariyesga moyillik kuchayishiga sabab bo‘ladi. Ayrim hollarda emal qavati butunlay shakllanmay qolishi ham mumkin.

GIPOPLAZIYANING TASNIFI VA KLINIK KO‘RINISHLARI

Tish emali gipoplaziyasi klinik va etiologik xususiyatlariga ko‘ra bir necha shakllarga bo‘linadi. Kasallik mahalliy va tizimli shakllarda uchrashi mumkin. Mahalliy gipoplaziya odatda bitta yoki bir nechta tishlarda kuzatiladi va ko‘pincha travma yoki mahalliy yallig‘lanish jarayonlari bilan bog‘liq bo‘ladi. Tizimli gipoplaziya esa organizmning umumiy kasalliklari yoki moddalar almashinuvi buzilishi natijasida rivojlanib, bir nechta tish guruhlarini qamrab oladi.

Klinik jihatdan gipoplaziya dog‘li, egatchali, chuqurchali va aplastik shakllarda namoyon bo‘ladi. Dog‘li shaklda tish yuzasida oq yoki sarg‘ish rangli aniq chegaralangan dog‘lar paydo bo‘ladi. Egatchali shaklda esa emal yuzasida ko‘ndalang yoki bo‘ylama egatchalar kuzatiladi. Chuqurchali shaklda tish yuzasida turli hajmdagi chuqurchalar hosil bo‘ladi. Eng og‘ir shakli — aplastik gipoplaziyada emal qavati qisman yoki to‘liq rivojlanmagan bo‘ladi.

Klinik belgilariga tish yuzasidagi estetik nuqsonlar, emal silliqligining buzilishi, tishlarning yuqori sezgirligi hamda ba’zan og‘riq kiradi. Gipoplaziyaga uchragan tishlar kariyesga nisbatan moyil bo‘lib, vaqt o‘tishi bilan funksional va estetik muammolarni yuzaga keltiradi. Ayrim hollarda bemorlarda psixologik noqulaylik ham kuzatilishi mumkin, chunki oldingi tishlardagi nuqsonlar tashqi ko‘rinishga salbiy ta’sir qiladi.

DIAGNOSTIKA, DAVOLASH VA PROFILAKTIKA TAMOYILLARI

Tish emali gipoplaziyasini diagnostika qilishda kompleks va individual yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Diagnostika jarayonida bemorning umumiy anamnezi, homiladorlik va bolalik davridagi kasalliklari, ovqatlanish xususiyatlari hamda irsiy omillar batafsil o‘rganiladi. Klinik tekshiruv davomida tish yuzasidagi emal nuqsonlari, dog‘lar, egatchalar, chuqurchalar va emal qavatining rivojlanish darajasi baholanadi. Gipoplaziya ko‘pincha simmetrik joylashuvi va bir nechta tishlarda uchrashi bilan xarakterlanadi.

Qo‘shimcha diagnostik usullar sifatida rentgenologik tekshiruvlar, transillyuminatsiya, vital bo‘yash usullari hamda emalning mineral tarkibini aniqlashga qaratilgan laborator tahlillar qo‘llaniladi. Zamonaviy stomatologiyada lazer diagnostikasi va raqamli texnologiyalar yordamida emal strukturasi va mineralizatsiya darajasini aniq baholash imkoniyati mavjud.

Differensial diagnostika jarayonida gipoplaziyani flyuoroz, boshlang‘ich kariyes, emal eroziyasi va boshqa nokaryoz kasalliklardan farqlash muhim hisoblanadi. Gipoplaziyada nuqsonlar odatda tish chiqishidan oldin shakllangan bo‘lib, ularning joylashuvi va shakli aniq chegaralanganligi bilan ajralib turadi. To‘g‘ri differensial diagnostika davolash taktikasini samarali tanlash imkonini beradi.

Davolash usullari gipoplaziyaning shakli, darajasi va klinik ko‘rinishiga qarab belgilanadi. Yengil shakllarda remineralizatsiya terapiyasi, ftorli preparatlar va kalsiy saqlovchi vositalar qo‘llanilib, emalning mineral tarkibini tiklashga erishiladi. Oqartiruvchi va estetik muolajalar yordamida tishlarning tashqi ko‘rinishi yaxshilanadi. O‘rta va og‘ir shakllarda esa kompozit restavratsiyalar, vinirlar, lyuminerlar hamda keramik qoplamalar qo‘llaniladi. Ayrim hollarda ortopedik stomatologik davolash usullari ham zarur bo‘lishi mumkin.

Profilaktika gipoplaziyaning oldini olishda asosiy o‘rin tutadi. Homilador ayollarda to‘g‘ri ovqatlanish, vitamin va mineral moddalar balansini saqlash, yuqumli kasalliklarning oldini olish hamda bolalar salomatligini nazorat qilish muhim profilaktik choralar hisoblanadi. Shuningdek, bolalarda og‘iz gigiyenasini shakllantirish, ratsional ovqatlanish va muntazam stomatologik ko‘riklardan o‘tish emal nuqsonlari rivojlanish xavfini kamaytiradi. Aholining stomatologik savodxonligini oshirish va profilaktik tadbirlarni keng targ‘ib qilish gipoplaziya bilan bog‘liq asoratlarning kamayishiga xizmat qiladi.

XULOSA

Tish emali gipoplaziyasi tish qattiq to‘qimalarining keng tarqalgan nokaryoz kasalliklaridan biri bo‘lib, emalning rivojlanish davridagi mineralizatsiya jarayonining buzilishi natijasida yuzaga keladi. Ushbu patologiyaning kelib chiqishida prenatal, postnatal va irsiy omillar muhim rol o‘ynaydi. Kasallikning patogenezi ameloblastlar faoliyatining buzilishi va emal qavatining yetarli shakllanmasligi bilan bog‘liq bo‘lib, natijada tish yuzasida turli morfologik nuqsonlar paydo bo‘ladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, gipoplaziyani erta bosqichlarda aniqlash va uni boshqa nokaryoz kasalliklardan to‘g‘ri differensial diagnostika qilish samarali davolashning asosiy omillaridan biridir. Zamonaviy diagnostika usullari kasallikning shakli va darajasini aniq baholash imkonini beradi. Davolash jarayonida remineralizatsiya terapiyasi, estetik restavratsiyalar va ortopedik usullar keng qo‘llanilib, tishlarning funksional va estetik holatini tiklashga xizmat qiladi.

Shuningdek, profilaktika choralariga alohida e’tibor qaratish muhimdir. Homiladorlik davrida ona va bola salomatligini nazorat qilish, vitamin va mineral moddalar balansini saqlash, bolalarda to‘g‘ri ovqatlanish va og‘iz gigiyenasini shakllantirish gipoplaziya rivojlanish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, tish emali gipoplaziyasini samarali boshqarish faqatgina davolash bilan cheklanib qolmay, balki uni erta aniqlash, profilaktika qilish va kompleks stomatologik yondashuv asosida nazorat qilishni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Xasanov D.R. Tish emali gipoplaziyasi va uning profilaktikasi. – Toshkent: Tibbiyot, 2022. – 196 b.

2. Rasulov K.R., Islomov Sh.S. Nokaryoz kasalliklar stomatologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 224 b.

3. Usmonov M.M. Bolalar stomatologiyasida emal patologiyalari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2023. – 248 b.

4. Qodirov Sh.A. Tish qattiq to‘qimalari kasalliklari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020. – 214 b.

5. Боровский Е.В. Терапевтическая стоматология. – Москва: Медицина, 2019. – 736 с.

6. Леонтьев В.К., Пахомов Г.Н. Некариозные поражения твердых тканей зубов. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2021. – 272 с.

7. Дмитриева Л.А. Детская терапевтическая стоматология. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2020. – 304 с.

8. Fejerskov O., Kidd E. Dental Caries and Enamel Defects. – Oxford: Wiley Blackwell, 2019. – 640 p.

9. Scully C. Oral and Maxillofacial Medicine. – Edinburgh: Elsevier, 2020. – 452 p.

10. Mount G.J., Hume W.R. Preservation and Restoration of Tooth Structure. –

London: Wiley Blackwell, 2018. – 312 p.Дмитриева Л.А. Пародонтология. – Москва: ГЭОТАР-Медиа 2021. – 320 с.